

Oponentský posudek disertační práce Mgr. P. Bartoška „Spinozova ontologie moci“.

Doc. PhDr. Ladislav Benyovszky, CSc.

Disertační práce p. Bartoška je věnována představení Spinozova stanoviska jako „ontologie moci“, moci, která je chápána jako realizace „činné produktivity“, resp. „produktivního aspektu bytí“ (srov. Ss. 11, 134, 163 aj.). Jako silnou stránku práce vidím nejen postižení tohoto základního charakteru Spinozovy interpretace smyslu bytí, což samo o sobě není ničím novým, nýbrž především to, že autor dokáže poměrně jednoduše a plasticky vykázat souvislosti tohoto základního ontologického určení jak s problematikou aktuální (skutečné) esence jednotlivé věci, problematikou tzv. *konatu* (conatus), tak i (specifikace konatu na složený modus) s problematikou založení lidství - u Spinozy je skutečně zřejmě poprvé člověk chápán jako *jednající bytost* v novověkém smyslu slova. Autor dokáže dokonce toto produktivní založení lidství sledovat nejen v teorii afektů, nýbrž chápat v jednotě s ním i problematiku náležející do tzv. „politické filosofie“, sledovat souvislosti *Etiky a Teologicko-politického traktátu* a provádět zajímavé komparace s dobovými teoriemi společenské smlouvy. Neztotožňuji se s autorem práce v následujících záležitostech:

1. Nevidím blízkost Spinozova určení *necessitas* a Lucretiova *clinamen* (ss. 9, 77) na jedné straně proto, že se domnívám, že pro takové konstatování (nemá-li být možná efektní, nicméně pro poznání bez přínosu) víme dnes o konceptu *clinamen* příliš málo, na straně druhé proto, že Spinozovu *necessitas* chápu jako charakteristiku nejen „formální“, nýbrž též jako obsažný *nápor a nátlak – nucení* – ve smyslu jednoty podmíněného (operatio) a nepodmíněného (agere) kladení. (Není možná jen „půvabem nechtěného“, že doktorská práce Marxova – o kterém se několikrát v práci dozvídáme, že spíše než jeho pojetí moci (?) – nic takového neznám, snad se míní marxismus - je pojetí Spinozovo bližší Foucaultovi – je věnována diferenci Demokritova a Epikurova atomismu s tím, že z této difference se vyvozují mladohegelovské závěry o pojetí lidské svobody.)
2. Věcně s předchozím (viz 1) souvisí asi i to, že považuji za příliš silné tvrzení, že „Spinozovy definice...nemají mezi sebou žádný vztah...“ (míní se def. 1. části, srov. S. 43 a násl.) a naopak se domnívám, že představují (ve vzájemné odkázanosti 1.-7., 2.-6., 3.-5., 4. a 8.) základní významové ohledy působného zapříčiňování jakožto právě zmíněného „produktivního“ charakteru bytí. Proto se také dle mého právem nazývá pars I. De deo, lze ji chápat jako problém obsažnosti věcí v bohu, jak dobře věděl Schelling a následně nesouhlasím ani s tvrzením následujícím: „Zakořeněný předpoklad o tom, že Spinozova Etika začíná ideou Boha...“ (s. 45).
3. Mám pochybnost o oprávněnosti překládat *cupiditas* jako touhu, přidržel bych se běžnějšího *žádostivost*, a to jak vzhledem ke Spinozovi samotnému: „Hic igitur Cupiditatis nomine intelligo hominis quoscunque conatos, impetus, appetitus, et volitiones,...“ (E.III., AD.I.Expl.), tak s ohledem na věcné souvislosti s OREXIS, appetitus u Leibnize a Begierde u Hegera. Touha evokuje Sehnsucht, která je chápána (Hegel, Schelling) jako jiný dynamismus.
4. Spíše osobně než vážněji mi vadí zmínky o Hegelovi a Heideggerovi, protože jsou pro koncept práce zbytečné a chceme-li tyto autory dehonestovat, neměli bychom to dělat bez odkazu a znalosti jejich výkladu Spinozy (Heidegger), či si jen vybrat oběhanou minci - -omnis determinatio est negatio. Pakliže by nám ovšem o osud spinozismu vsutku šlo, zcela tu chybí Schelling.

Uvedené výhrady považuji za interpretační, práce je jako celek rozhodně kvalitní a doporučuji ji k úspěšné obhajobě.